

Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 1.1.2023

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Keskeisiä käsitteitä.....	3
3 Perhehoito	4
3.1 Perhehoidon järjestäminen	4
3.2 Perhehoidon myöntäminen	5
4 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen.....	6
4.1 Perhehoitaja.....	6
4.2 Sijaishoitaja	7
4.3 Perhekoti	8
4.4 Perhekodissa hoidettavien määrä	8
5 Toimeksiantosopimus	9
5.1 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	9
6 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	10
6.1 Hoitopalkkio.....	10
6.2 Kulukorvaus	11
6.3 Käynnistämiskorvaus.....	12
6.4 Perhehoitajan hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytyksissä	13
6.5 Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut.....	17
7 Perhehoitajan asema	18
7.1 Perhehoitajan oikeus vapaaseen	18
7.2 Perhehoitajan eläketurva	20
7.3 Perhehoitajan, asiakkaan sekä perhekodin vakuutukset.....	20

8 Perhehoitajan tuki.....	21
9 Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat	23
9.1 Asiakkaan asema ja oikeudet.....	23
9.2 Asiakassuunnitelma ja perhehoidon toteuttamissuunnitelma	24
9.3 Lääkehoito.....	24
9.4 Asiakasmaksut.....	25
9.5 Perhehoidossa olevan asiakkaan yksityis- ja käyttövarat sekä omaisuusluettelo	26
9.6 Asiakkaan valitus- ja vaikutusmahdollisuudet.....	26
9.7 Perhehoidossa olevan henkilön saattohoito ja kuolema	26
10 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	27
10.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	27
10.2 Salassapito- ja vaitiolo velvollisuus.....	27
10.3 Perhehoitajan oikeudet ja ilmoittamisvelvollisuudet	28
11 Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet	28
12 Perhehoidon valvonta	29

1 Johdanto

Tässä toimintaohjeessa kuvataan, kuinka Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella eli Siun sotessa (jatkossa käytetään nimitystä Siun sote) toteutetaan ikäihmisten toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on huolehtia siitä, että toimintatavat perhehoidon toteuttamisessa ovat yhdenmukaiset koko alueella. Perhehoidon toimintaohje ohjaa perhehoidon järjestäjää, perhehoidossa olevaa henkilöä ja perhehoitajaa. Toimintaohjeessa kuvataan perhehoidon keskeiset käsitteet, perhehoidon toteuttaminen, korvauseriaatteet, perhehoitajan asema ja tuenmuodot.

Tämän toimintaohjeen lisäksi on Siun soten perhehoidon yleinen toimintaohje, joka käsittelee kaikkia perhehoidon toimialueita. Mikäli tämä toimintaohje on ristiriidassa yleisen perhehoidon toimintaohjeen kanssa, noudatetaan yleisessä toimintaohjeessa annettuja ohjeita ja linjauksia.

Yhteistyö perhehoidon vastuutyöntekijän, asiakkaan omatyöntekijän, perhehoitajan, asiakkaan ja hänen omaisensa sekä muiden yhteistyötahojen välillä turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon edellytykset. Tämä toimintaohje turvaa perhehoidon laadun perustan, sekä kaikkien osapuolien oikeudet ja velvollisuudet.

2 Keskeisiä käsitteitä

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Aluehallintovirasto myöntää luvan. Siun sotessa ammatillisen perhehoidon toimintaa ohjaa ammatillisen perhehoidon palvelukuvaus.

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä hyvinvointialueen on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoito on asiakkaan hoivan tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan tai asiakkaan kodissa.

Perhehoitaja on Siun soten hyväksymä täysi-ikäinen henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisen ominaisuuksien perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakovalmennuksen. Päätoiminen perhehoitaja on perhehoitaja, joka ei ole perhehoidin ulkopuolella ansiotyössä.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa perhehoitoa toteutetaan ja jonka Siun sote on hyväksynyt perhekodiksi.

Kiertävä perhehoito on ikäihmisen kotiin annettavaa hoivaa ja huolenpitoa, joka voi olla kertaluonteista tai säännöllistä.

Kiertävä perhehoitaja on Siun soten hyväksymä henkilö, joka on suorittanut tehtävään liittyvän ennakovalmennuksen.

Sijaishoitaja toimii perhehoitajan vapaiden aikana tämän sijaisena. Sijaishoitajaa koskevat samat kriteerit kuin muitakin perhehoitajia.

Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa ikäihmiselle kodin toistaiseksi voimassa olevaksi ajaksi.

Lyhytaikainen perhehoito tarjoaa ikäihmiselle säännöllisen tai yksittäisen määräaikaisen hoivajakson perhehoitajan kodissa.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuva alle 12 tuntia kestävä päivä- tai yöaikainen hoiva.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja Siun soten välinen sopimus, joka tehdään jokaisesta perhehoidossa olevasta asiakkaasta.

Toimeksiantaja eli Siun sote järjestää ja valvoo, että perhehoito toteutuu lain mukaisesti.

Omatyöntekijä on sosiaalihuoltolain 42 § mukainen ammattihenkilö, joka nimetään perhehoitoa käyttävälle asiakkaalle järjestäjän puolelta. Omatyöntekijä vastaa perhehoitoa käyttävän asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta sekä sen ajantasaisuudesta. Omatyöntekijä koordinoi perhehoitoa tarvitsevan asiakkaan palvelukokonaisuutta tehden yhteistyötä perhehoidon asiakkaan, omaisten tai läheisten, perhehoitajan ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

3 Perhehoito

Siun soten ikäihmisten perhehoidon toimintaohje perustuu mm. perhehoitolakiin (263/2015) ja Perhehoitoliiton julkaisemiin Hyvän perhehoitoarjen suosituksiin (2021). Perhehoito on inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivan ja huolenpidon muoto. Perhehoidon vahvuus on yhteisöllinen koti asumisen ja hoivan ympäristönä. Perhehoidossa kunnioitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta ja otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet, toiveet ja turvallisuus. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat henkilön toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua. Perhehoito on sopiva palvelumuoto esimerkiksi silloin, kun toimintakyvyn alenemiseen vaikuttaa iän tuoma sairaus tai turvattomuuden tunne.

3.1 PERHEHOIDON JÄRJESTÄMINEN

Siun sote vastaa perhehoidon järjestämisestä. Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa Siun sote arvioi ja hyväksyy perhehoitajan ja perhekodin soveltuvuuden perhehoitotehtävään, sekä valvoo toimintaa. Perhehoito perustuu aina asiakkaan ja tai hänen laillisen edustajansa kuulemiseen ja palvelun järjestäjän kanssa yhteistyössä laadittuun suunnitelmaan sekä toimeksiantosopimukseen. Perhehoitoa säännöllisesti käyttäville asiakkaille nimetään Siun sotesta omatyöntekijä.

Perhehoidon vastuutyöntekijän ja perhehoitajan välinen yhteydenpito on yhteistyön lähtökohta. Yhteistyötä perhehoitajan ja vastuutyöntekijän välillä hoidetaan sähköpostilla, etäyhteyksillä, puhelimella tai eri tavoilla järjestetyissä tapaamisissa. Vastuutyöntekijän lisäksi perhehoitaja tarvitsee oman tukiverkoston, joka tukee ja auttaa perhehoitajaa arjen asioissa. Tukiverkostoa ovat perhehoitajan omat perheenjäsenet, läheiset, tuttavat tai mahdollisesti naapuriapu.

Siun sote ylläpitää perhehoitajia ja perhekoteja koskevia tietoja rekisteriselosteen mukaisesti. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti. Siun sote tallentaa perhehoitajasta ja perhekodista seuraavia tietoja:

- Nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite sekä mahdollinen perhekodin verkkosivujen osoite
- Kotona asuvat perheenjäsenet (nimi, perheenjäsenen tyyppi: puoliso, avopuoliso, lapsi, kotona asuva aikuinen) ja onko osallinen perhehoidon toteuttamiseen
- Perhekodin tiedot, mikäli hoito tapahtuu perhehoitajan kodissa
- Perhehoitajan terveydentila ja työkykyyn vaikuttavat asiat
- Yleistä tietoa perheestä ja perhekodista esim. sovittu hoidettavien enimmäismäärä, eläimiä, esteettömyys jne.
- Palvelujen saatavuus
- Perhehoidossa olevat asiakkaat
- Tiedot ennakoivasta: missä, ajankohta, valmentajat
- Kertomusosio: puhelinkeskustelut, sähköpostinvaihdot ja kotikäynnit, jotka koskevat perhehoitajaa tai perhekotia

3.2 PERHEHOIDON MYÖNTÄMINEN

Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista avohoitoa ja sen myöntäminen perustuu henkilön palvelutarpeen arviointiin. Palvelutarpeen arvioinnilla selvitetään henkilön tuen ja palveluiden tarpeet, sekä annetaan tietoa palveluista ja opastusta palveluiden piiriin hakeutumisessa. Palvelutarve ja soveltuvuus perhehoitoon arvioidaan yhteistyössä perhehoitoon hakeutuvan henkilön, omaisten ja ammattilaisten kanssa. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä huomioidaan myös henkilön osallisuus ja valinnanvapaus sekä tuetaan hänen mahdollisuuttansa tehdä tietoon ja kokemukseen perustuva valinta. Perhehoidon vastuutyöntekijä ja tai palvelutarpeen arvioinut Siun soten ammattihenkilö (omatyöntekijä) keskustelevat yhdessä henkilön ja hänen omaisensa tai laillisen edustajansa kanssa perhehoidon ja perhekodin soveltuvuudesta henkilön tarpeisiin. Perhehoidon soveltuvuutta arvioidaessa käytetään tukena kansallista arviointi- ja seurantamittaristoa RAI-arviointijärjestelmää. Pitkäaikainen perhehoito käynnistyy pääsääntöisesti aina tutustumisjaksolla, joka on vähintään 2 viikkoa ja enintään kaksi kuukautta.

Henkilölle voidaan järjestää perhehoitoa hänen omassa kodissaan, kun se vastaa parhaiten asiakkaan tarpeita sekä ylläpitää ja edistää hänen toimintakykynsä säilymistä.

Perhehoitoa voidaan tarjota henkilölle, joka:

- ei pärjää kotona ja kokee turvattomuutta, ahdistuneisuutta, masennusta ja yksinäisyyttä kotiin
- annettavista palveluista huolimatta
- tarvitsee toisen henkilön ohjausta, tukea tai läsnäoloa arjessa selviytymiseen enemmän kuin kotiin annettavilla palveluilla voidaan tai on tarkoituksenmukaista häntä tukea
- hyötyy kodinomaisesta ilmapiiristä ja huolenpidosta
- kykenee ilmaisemaan oman mielipiteen ja osallistumaan omaan elämäänsä liittyvien päätösten tekemiseen
- ei saa tarpeitaan vastaavaa, oikea-aikaista hoivaa ja huolenpitoa, mikä on hänen hyvinvointinsa sekä terveyden ja turvallisuuden kannalta välttämätöntä

Lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa voidaan käyttää:

- tukemaan kotona asumista
- omaishoidon 1. ja 2. tuen saaville omaishoidon asiakkaille lakisääteisten ja lisävapaiden vapaapäivien ajaksi

- omaishoitajan jaksamisen tueksi lisä- tai asiointivapaina
- omaishoitajan sairastuessa tai omaishoitosuhteen päättyessä
- kuntouttavana jaksona, esim. sairaalahoidon jälkeen turvattomuuden estäessä kotiinpaluun

Kiertävää perhehoitoa voidaan käyttää:

- omaishoitoperheille omaishoidettavan tukemiseen
- kuntouttavana jaksona, esimerkiksi sairaalahoidon jälkeen asiakkaan kotiutuessa
- tukemaan asiakkaan kotona selviytymistä, asiakkaan odottaessa paikkaa asumispalveluyksikköön
- tukipalveluna, kun palvelulla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ja kotona-asumisen mahdollisuuksia
- omaishoidon 1. ja 2. tuen saaville omaishoidon asiakkaille lakisääteisten ja lisävapaiden vapaapäivien ajaksi

Perhehoito ei sovellu henkilölle, joka:

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista tai muuta vaativaa ammatillista hoitoa
- tarvitsee kahden henkilön avustamisen
- tarvitsee säännöllisen yöaikaisen avustamisen, esim. asentohoidon tai terveydentilan seurannan
- valvoo öisin ja häiritsee muita perhekodin asukkaita
- ei halua vastaanottaa perhehoitoa
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön
- on aggressiivinen ja vaarantaa muiden perhekodin asukkaiden tai perhehoitajan turvallisuuden

4 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

4.1 PERHEHOITAJA

Siun soten toimeksiantosopimuksella perhehoitajana toimivan henkilön on pystyttävä kantamaan vastuu perhehoidon asiakkaasta, sekä takaamaan turvallinen ja asianmukainen hoiva sekä huolenpito. Perhehoitajaksi aikovien henkilöiden on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakovalmennus ennen kuin voi toimia toimeksiantosuhteisena perhehoitajana.

Siun soten perhehoitajaksi aikova henkilö maksaa itse ennakovalmennuksesta aiheutuvat kustannukset. Siun Sote korvaa valmennuksen osallistumismaksun perhehoitajalle käynnistämiskorvauksena, mikäli perhehoitajan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö alkaa ja perhehoitoon siirtyy Siun soten järjestämisvastuualueen asiakkaita. Kiertävälle perhehoitajalle Siun sote korvaa ennakovalmennuksen kustannukset jälkikäteen, kun hän on sitoutunut perhehoitajan tehtävään ja toiminut siinä vähintään kaksi kuukautta. Kaksi kuukautta lasketaan ensimmäisen toimeksiantosopimuksen alkupäivästä.

Alueella uutena aloittavan, muualla aiemmin jo toimineen perhehoitajan valmennuksesta sovitaan tapauskohtaisesti. Perhehoitajan jo suorittamasta perhehoidon ennakovalmennuksesta saatu todistus ja yhteisen arvioinnin sisältö tarkastetaan ja käydään läpi yhdessä keskustellen. Perhehoitolaki edellyttää ennakovalmennuksen käyntiä ennen asiakkaiden ohjaamista perhehoitoon.

Esteellisyykslausunto

Siun sotelle perhehoitajaksi hakevista pyydetään esteellisyykslausunto hakijan kotikunnan aikuissosiaalityöstä ennen perhehoitajaksi hyväksymistä. Lausunnon pyytää Siun soten viranhaltija. Lisäksi perhehoitajiksi hakevat henkilöt haastatellaan ja perehdytetään Siun soten perhehoidon käytäntöihin. Perehdytyksessä käsitellään asiakkaan kotona tapahtuvan palvelun perusteet, joita ovat mm. sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, ilmoitus- ja vaitiolovelvollisuus sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä.

Perhehoitajalta edellytettäviä valmiuksia ja kykyjä:

- Pitää huolta ikäihmisen fyysisestä ja psyykkisestä sekä sosiaalisesta hyvinvoinnista
- Auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- Mahdollistaa ja tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa
- Tehdä yhteistyötä ikäihmisten asioissa Siun soten eri toimijoiden kanssa
- Sitoutua perhehoitajan tehtävään
- Hallita digitaalisten palvelujen ja työvälineiden käyttö

4.2 SIJAISHOITAJA

Siun sotessa varsinaista perhehoitajaa sijaistavalta vaaditaan, että hän on käynyt perhehoitajille tarkoitetun ennakovalmennuksen, jonka ikäihmisten perhehoidon vastuutyöntekijä varmistaa ennen sijaishoitajan hyväksymistä ja toimeksiantosopimuksen tekemistä. Poikkeuksena sijaishoitajan hyväksymisestä on perhehoitajan äkillinen sairastuminen, jolloin sijaiseksi voidaan lyhytaikaisesti hyväksyä ennakovalmennusta käymätön henkilö. Tällöin henkilöllä tulee olla esim. ammatillista osaamista tai työkokemusta vanhustyöstä.

Akuuteissa tilanteissa perhehoitajan itse hankkiessa sijaisen, on hänen ilmoitettava tieto vapaan tai sairausloman ajankohdasta ja sijaisesta Siun soten perhehoidon sähköpostiin perhehoito@siunsote.fi. Sijaishoitajaksi hyväksyminen ja perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus ovat edellytyksiä sijaishoitajan palkkion maksulle. Sijaishoitajalle toimitetaan tarvittavat perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat tiedot, kun sijaisuudesta on sovittu toimeksiantosopimuksella. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

Perhehoitajan on keskusteltava yhdessä perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa ennen perhehoidettavan hoivajakson sopimista perhehoitajan vapaan ajalle.

Perhehoitajan vastuulla on selvittää käytettävissä olevat sijaishoitajat perhehoidon vastuutyöntekijältä ja yhteistyössä selvitetään, kuka sijaisista on perhehoitajan vapaan aikana käytettävissä. Perhekodin toimintaan perehtyneitä sijaishoitajia on hyvä olla vähintään kaksi henkilöä, jotta sairastapauksissa sijaisuus saadaan järjestettyä.

4.3 PERHEKOTI

Turvallisuutta koskevista asioista perhekoti katsotaan yksityiskodiksi, jossa toimitaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa ja toimitaan heiltä saatujen ohjeiden mukaisesti. Pelastuslaissa (29.4.2011/379) säädetään muun muassa palovaroittimien määrä ja sijoittaminen, alkusammutuskaluston sijoittaminen ja teho sekä poistumisturvallisuus. Pelastusviranomainen tekee uuteen perhekotiin palo- ja pelastussuunnitelman

yhdessä perhehoitajan kanssa. Jo toiminnassa olevaan perhehoitajan kotiin selvitys tehdään tarvittaessa perhehoidon vastuutyöntekijän tai Siun soten valvontaviranomaisen ohjaamana. Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin ja rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta.

Perhehoidossa olevia henkilöitä tulee kuulla perhehoitajan ja perhehoidon vastuutyöntekijän toimesta ennen samaan huoneeseen sijoittamista ja heidän välistään vuorovaikutusta arvioidaan. Makuuhuoneiden ja yhteisten tilojen sijainti eri kerroksessa voi vaikuttaa asiakkaiden ohjautumiseen perhekotiin.

Perhehoitoon tulevalla henkilöllä tulee olla:

- mahdollisuus sekä yhteisöllisyyteen että yksityisyyteen
- halutessaan mahdollisuus osallistua oman huoneensa kalustamiseen ja sisustamiseen
- mahdollisuus käyttää kodin yhteisiä tiloja
- tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa

4.4 PERHEKODISSA HOIDETTAVIEN MÄÄRÄ

Perhehoitolain 263/2015 7§:n mukaan perhehoitokodissa voi olla samanaikaisesti hoidossa enintään neljä henkilöä, mikäli perhehoitaja toimii yksin. Henkilömäärään lasketaan samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt. Hoidettavien lukumäärä voi olla enintään kuusi, jos perhehoidosta vastaa vähintään kaksi perhekodissa asuvaa ennakovalmennuksen käyntyä henkilöä, ja heistä toisella on tehtävään soveltuva koulutus vähintään sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (esim. kodinhoitaja, lähihoitaja) sekä riittävä kokemus hoidosta- ja huolenpidosta. (PHL 263/2015)

Perhehoitajan suunnitellessa tai muuttaessa perhekodin toimintaa kahden perhehoitajan perhekodiksi, Siun sote päättää hyväksyykö perhekodin toimintatavan. Jo toiminnassa olevan perhekodin kanssa käydään läpi poikkeustilanteet ja sovitaan uusien toimeksiantosopimusten voimassaolon alkamisaika. Kahden perhehoitajan perhekodissa molempien perhehoitajien edellytetään toimivan päätoimisina perhehoitajina perhekodissa ja toimivan 12 h/hoitopäivä eli perhekodin asukkaiden valvellaolon ajan esim. 08.00–20.00 perhekodissa

Yöaikana toinen perhehoitaja on oltava kutsuttavissa paikanpäälle. Perhehoitajien työskennellessä toistuvasti yksin, perhekodin asiakasmäärä arvioidaan uudelleen.

Siun sote määrittää perhekodin asiakasmäärän perhekoti- ja perhehoitajakohtaisesti. Laissa asetetusta enimmäisasiakasmäärästä voidaan poiketa vain ennalta harkitusti ja perhehoitajan kanssa yhteisesti sovitusti, esimerkiksi tilanteissa, joissa perhehoito on osavuorokautista ja henkilöiden palvelutarve on alle 12 h/kestävää päivä- tai yön aikana tapahtuvaa perhehoitoa.

5 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja hyvinvointialue sopivat perhehoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan

henkilön osalta erikseen. Toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat perhehoitaja ja Siun soten viranhaltija. Toimeksiantosopimukseen liitetään perhehoitolaki ja muut tarvittavat liitteet.

Toimeksiantosopimus tarkistetaan perhehoitotilanteen muuttuessa tai toisen osapuolen sitä esittäessä. Sopimuksen liitteenä on asiakkaan perhehoitoa koskeva perhehoidon toteuttamissuunnitelma. Tämä ikäihmisten perhehoidon toimintaohje on osa toimeksiantosopimusta, joka sitoo hoitajaa ja järjestäjää. Lisätietoa toimeksiantosopimuksesta on Siun soten yleisessä perhehoidon toimintaohjeessa.

5.1 TOIMEKSIANTOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN JA PURKAMINEN

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen ovat eri käsitteitä. Siun soten perhehoidon toimeksiantosopimus irtisanotaan kirjallisesti ja sopimuksen irtisanomisessa noudatetaan perhehoitolain mukaista irtisanomisaikaa. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään, irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. (PHL 12 §). Irtisanomisen voi tehdä Siun sote tai perhehoitaja. Ensisijaisesti perhehoitoa jatketaan perhekodissa vielä irtisanomisajan.

Purkamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa perhehoidon toimeksiantosopimus puretaan toiminnan epäkohtien ja niiden korjaamattomuuden takia. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan hoitopaikkaan. (PHL 12 §, 22 §). Mikäli toimeksiantosopimus puretaan, hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyvät asiakkaan siirtyessä pois perhekodista.

Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava huolenpito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hyvinvointialue on velvollinen esittämään vaadittavat korjaustoimet, joihin perhehoitajan on ryhdyttävä. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.

Perhehoidon toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen tai purkamiseen voi johtaa esimerkiksi yksi vakava tai usea lievempi epäkohtailmoitus tai valvonnassa esille tullut seikka perhekodin toiminnasta. Epäkohta- tai huoli-ilmoituksen tultua Siun sotelle, ikäihmisten perhehoidon vastuutyöntekijä ja mahdollisesti Siun soten valvova viranomaisen käyvät valvontakäynnillä perhekodissa. Perhehoitajan näkemys ilmoitetusta epäkohdasta tai perhehoidon asiakasta koskevasta huoli-ilmoituksesta selvitetään. Lisäksi sovitaan toimenpiteistä, joita perhehoitajalta edellytetään tilanteen korjaamiseksi, mikäli tilanne ei edellytä sopimuksen purkamista välittömästi. Mikäli perhekodin toimintaa koskevat epäkohdat toistuvat tai tilanne jatkuu, toimeksiantosopimus voidaan purkaa. Perhehoidon vastuutyöntekijä on yhteydessä asiakkaan omaisiin tai läheisiin asiakasta koskevasta huoli-ilmoituksesta.

Perhehoitajan terveydentilan tai toimintakyvyn muuttuessa oleellisesti, Siun sotella on oikeus varmistaa perhehoitajan edellytykset toimia ikäihmisten perhehoitajana. Eläkeiän ylittäneiden perhehoitajien kanssa käydään arviointikeskustelu perhehoitajana toimimisen jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan pyytää perhehoitajan terveydentilasta lääkärintodistus. Arviointikeskustelun perhehoitajan kanssa käy perhehoidon vastuutyöntekijä. Keskustelun tarkoituksena on arvioida, millä edellytyksillä tai tuella perhehoitaja voi toimia Siun soten perhehoitajana. Jos perhehoitaja ei terveydentilansa tai toimintakyvyn alenemisen vuoksi ole enää kykenevä hoitamaan perhehoitajan tehtävää, sopimus voidaan irtisanoa.

6 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

6.1 HOITOPALKKIO

Perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion määräytymisestä on ohjeistettu Siun soten yleisessä perhehoidon toimintaohjeessa.

Lyhytaikaisen perhehoidon palkkion muuttuminen pitkäaikaisen perhehoidon palkkioksi

Kun perhehoidettavalle myönnetyn perhehoidon oloajan kesto on jakson alkaessa tiedossa esim. 35 vrk (yli 21 vrk, ei sidottu kalenterikuukauteen), perhehoitajalle maksetaan palkkio ja kulukorvaus pitkäaikaisen perhehoidon mukaan henkilön saapumispäivästä pois lähtöpäivään saakka.

Perhehoidettavan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus muuttuvat pitkäaikaisen perhehoidon palkkioksi 21 vrk jälkeen, jos perhehoidettavan perhehoidon oloaika jatkuu yhtäjaksoisesti yli 21 vrk. Tällöin perhehoitajalle maksettava palkkio ja kulukorvaus on 21 vuorokauteen saakka lyhytaikaisen palkkion mukainen ja 22 vuorokaudesta eteenpäin pitkäaikaisen palkkion ja kulukorvauksen mukainen. Lyhytaikaisesta perhehoidettavasta kirjataan toimeksiantosopimukseen lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus sekä pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus, jos tavoitteena on, että asiakas jää pitkäaikaiseen perhehoitoon tutustumisjakson jälkeen.

Toimeksiantosopimuksen päivittäminen ei aloita uudelleen lyhytaikaisen perhehoidon palkkiosta pitkäaikaisen palkkioon siirtymisaikaa eikä perhehoidettavan esim. sairaalahoito tai kotilomalla käynti katkaise perhehoidon oloaikaa. Perhehoidon muutostilanteissa, esimerkiksi perhehoidon tarpeen muuttuessa, perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä perhehoidon vastuuhenkilöön.

Hoitopalkkion korotus

Pitkäaikaiseen asumispalveluun perhehoidosta siirtyvästä asiakkaasta maksetaan korkeinta hoitopalkkiota odotusajalta. Palkkion maksu alkaa päivämäärästä, joka on kirjattu asiakkaan asumispalvelujen myöntämisen päätökseen. Hoitopalkkion maksu päättyy henkilön perhehoidosta poismuuttopäivään. Jos tilalle ei ole osoittanut asiakasta, perhehoitajalle maksetaan irtisanomisajan palkkio, kunnes kaksi kuukautta tulee täyteen. Korkeinta hoitopalkkiota maksetaan myös asiakkaasta, jolle lääkäri on tehnyt saattohoitopäätöksen. Korotetun palkkion maksu alkaa päivämäärästä, jolloin saattohoitopäätös on tehty.

Hoitopalkkiota voidaan korottaa määräajaisesti asiakkaan terveydentilaan perustuen prosenttikorotuksella (20 %- 50 %). Määräajaisuus tarkoittaa yhden viikon tai korkeintaan kahden kuukauden välistä aikaa, jolloin asiakas tarvitsee perhehoitajan hoivaa ja huolenpitoa normaalia tarvettaan enemmän. Palkkion korotus astuu voimaan päivämäärästä, jolloin Siun soten ammattihenkilö on arvioinut asiakkaan terveydentilan sellaiseksi, joka oikeuttaa määräajaiseen korotukseen.

Perhehoidon asiakkaan palvelutarpeen ja toimintakyvyn muuttuessa pysyvästi, perhehoidon palkkion korotus tulee voimaan päivästä, jolloin asiakkaan toimintakyvyn muutos on todettu ja kirjattu.

Perhehoidon sijaishoitajalle maksettava palkkio ja perehdytys

Sijaishoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio asiakkaan hoitoisuuden mukaisesti. Palkkioon oikeuttava aika alkaa, kun sijaishoitaja aloittaa tehtävän perhekodissa tai kiertävä perhehoitaja aloittaa ikäihmisen luona. Sijaishoitajan tullessa perhekotiin, hän käy perhehoitajan kanssa läpi perhekodin asukkaiden hoivaan ja huolenpitoon liittyvät asiat läpi. Uudessa perhekodissa aloittava sijaishoitaja sopii perehdytyksen perhehoitajan kanssa sijaisuuden alkuun, jolloin käydään tarkemmin läpi asiakasasioihin liittyvien asioiden lisäksi myös muut toimintaan liittyvät tehtävät. Perhehoitajan tehtävä on esitellä perhekodin toiminta, asukkaat, sekä heidän hoivaansa ja huolenpitoonsa vaikuttavat asiat. Erillistä korvausta perehdytyksestä ei makseta. Palkkion maksu perhehoitajan sijaiselle alkaa siitä, kun hän tulee perhekotiin (sisältää perehdytykseen varatun ajan).

Sijaishoitajan perhekotiin saapumisaika tai perhekodista lähtöaika tai sijaishoitajien vuoronvaihto ei voi toteutua yöaikaan klo 22:00 – 07:00, ellei perhehoitajan akuuttitilanne sitä vaadi. Perhehoitajan on sovittava perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa, mikäli perhehoitajan vapaalle lähtö edellyttää sijaishoitajan yöaikaan saapumista tai sijaisten vuoronvaihtoa. Ilmoittamatta jättäminen vaikuttaa sijaishoitajan palkkion maksuun.

6.2 KULUKORVAUS

Perhehoidon kulukorvauksen määrittelyperusteena ovat todelliset perhehoidosta aiheutuvat kustannukset. Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka Siun sote ilmoittaa verohallintoon tulorekisteriohjeiden mukaisesti.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa kulukorvaukseen sisältyvät:

- ravintomenot
- tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- pesuaineet ja hygieniatuotteet
- asumisesta aiheutuvat menot, kuten jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön kunnossapito, kodin puhtaanapito ja kodin sekä irtaimiston kuluminen
- vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset, kuten sähkö, vesi, pesuaineet, koneiden kuluminen
- omalla autolla ajettujen tavanomaisien perhehoidossa olevan henkilön asioiden tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut
- ikäihmisten perhehoidon ja perhekodin asioiden hoitamisesta aiheutuvat puhelinkulut
- kiinteistön, kodin irtaimiston ja vahinkovakuutukset
- virkistystoiminnan kulut

Kulukorvauksen korotus

Kulukorvauksen määrää voidaan korottaa esimerkiksi tilanteessa, jossa perhehoitoon tulee asiakas, jolla on lääkärin toteama erityisruokavalio esim. gluteeniton tai maidoton ruokavalio tai joku muu yksilöllinen dieetti, joka vaatii erityistä huomiota ruoanlaitossa tai lisää kustannuksia ruokatarvikkeiden hankintaan. Erityisruokavalio korotus kulukorvaukseen on + 20 % toistaiseksi voimassa olevana tai määräaikaisena asiakaskohtaisen tilanteen mukaan. Kulukorvauksen maksu alkaa asiakkaan perhehoitoon saapumisesta tai päivästä, jolloin lääkäri on todennut asiakkaalla olevan erityisruokavalion.

6.3 KÄYNNISTÄMISKORVAUS

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa perhehoidon käynnistämisen kannalta välttämättömät henkilökohtaiset ja yhteiseen perhekodin talouteen liittyvät hankinnat. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (vammaispalvelulaki tai lääkinnällinen kuntoutus).

Käynnistämiskorvauksella tehtävistä hankinnoista on tehtävä hankintasuunnitelma ja kustannusarvio, jotka lähetetään ennen hankintojen tekemistä osoitteeseen perhehoito@siunsote.fi. Korvattavista hankinnoista on aina etukäteen keskusteltava vastuuyöntekijän kanssa. Hyväksytty käynnistämiskorvaus edellyttää Siun soten laatimaa päätöstä ja ostolupaa, joka osoitetaan perhehoitajalle. Hyväksytyt hankintoja voi suorittaa ostoluvan voimassa oloaikana. Käynnistämiskorvaus maksetaan perhehoitajalle kuitteja vastaan edellyttäen, että päätös ja ostolupa on annettu. Siun Sote ei myönnä käynnistämiskorvausta, mikäli hankintasuunnitelmaa ei ole etukäteen esitetty ja hankintoja ei ole tehty ostoluvan puitteissa.

Käynnistämiskorvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt (luiskat, tukikahvat, wc-istuimen koroke), kalustaminen, esim. sänky ja - tai kodinkoneet, asiakkaan käyttöön tulevat liina- ja vuodevaatteet sekä harrastusvälineet. Myös perhekodin piha-alueeseen tarvittavia muutoksia voidaan erityistä harkintaa käyttäen kattaa käynnistyskorvauksella, mikäli se on asiakkaan kannalta erityisen merkittävä turvallisuuden lisääjä. Lyhytaikaisessa perhehoidossa olevien henkilöiden erityistarpeet huomioidaan jo perhehoitoa suunniteltaessa aina tapauskohtaisesti.

Käynnistämiskorvausta ei myönnetä

- perhehoitokodin piha-alueen, katosten, terrassien tai muiden ulkorakennusten rakentamiseen
- kodin rakenteesta johtuviin tarvittaviin välineisiin tai laitteisiin esim. porraskiipijän tai hissien hankintaan
- kodin hoito- ja huoltotehtäviin, jotka katsotaan kuuluvaksi kiinteistön omistajalle (esimerkiksi kodin lämmitysjärjestelmä ja ilmanvaihto, kodin viilennys, LVI- kalusteet sekä vesi- ja viemäryöt, sähkökalusteet ja sähkötyöt)
- pieniin ja isoihin pintaremontteihin sekä ikkunoiden vaihtoihin tai tiivistämisiin
- apuvälineisiin, mikäli ne maksetaan muun lainsäädännön avulla tai apuvälineiden tarvearviointiin ei ole fysioterapeutin lausuntoa

Harkintaa voidaan käyttää kiinteiden kalusteiden hankkimiseen, kun kyseessä on asiakkaan terveydenhoitoon tai hoitoon kohdistuva tarve. Perhehoitaja vastaa siitä, että käytössä olevat kalusteet, apuvälineet ja muut käynnistämiskorvauksella hankitut kalusteet/laitteet/tuotteet ovat käyttökuntoisia ja turvallisia. Mikäli ne ovat epäkunnossa tai turvallisuusriski, ne on poistettava käytöstä välittömästi.

Käynnistämiskorvauksella tehdyt kiinteät hankinnat ovat Siun soten omaisuutta ja niiden poisto-aika on neljä vuotta siten, että hankinnan arvosta poistuu kunakin vuonna neljäsosa (25 %). Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osa takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytämällä perhehoitajalta ostotarjous tai osa hankinnoista palautetaan Siun sotelle. Kiinteisiin hankintoihin eivät kuulu kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1–3 vuotta.

6.4 PERHEHOITAJAN HOITOPALKKIOT JA KULUKORVAUKSET KESKEYTYKSISSÄ

Pitkäaikaisen perhehoidon keskeytyminen

Perhehoidon keskeytyksiä ovat perhehoitajan sairastuminen tai hoidettavan poissaolo perhekodista. Pitkäaikaisessa perhehoidossa keskeytyksen johtuessa perhehoidon asiakkaan sairaalahoidosta tai kuntoutukselta, perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä ikäihmiseen, sekä tekevän yhteistyötä hoitavan tahon sekä perhehoidon asiakkaan omatyöntekijän kanssa. Asiakkaan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi. Tällöin hoitopalkkio maksetaan ylimääräisenä toimeksiantosopimuksen mukaisesti 45 hoitovuorokautta/vuosi, ja ylittäviltä hoitovuorokausilta hoitopalkkiosta maksetaan 50 %. Normaalin kulukorvauksen sijaan maksetaan 50 % enintään 45/hoitopäivää/vuosi ja ylimeneviltä vuorokausilta maksetaan 50 % jo alennetusta kulukorvauksesta.

Lyhytaikaisen perhehoidon keskeytyminen

Perhehoitajan on ilmoitettava lyhytaikaisen perhehoidon jakson peruuntumisesta tai keskeytymisestä perhehoito@siunsote.fi tai perhehoidon vastuutyöntekijälle tai palvelun myöntäneelle viranhaltijalle, jotta yhteistyössä voidaan tarjota vapautunutta paikkaa toiselle henkilölle peruuntuneen tilalle. Ilmoitusvelvollisuus ei koske arkipyhiä eikä viikonloppuja. Lyhytaikaisen perhehoidon asiakkaan perhekodissa oloajan keskeytyessä esim. kotiin paluun vuoksi, ennen sovittua jakson päättymispäivää tai sairaalahoidon takia, maksetaan hoitopalkkio 3 hoitovuorokaudelta tai enintään sovittuun jakson loppuun saakka lyhytaikaisen perhehoidon alimmalla hoitopalkkiolla. Kulukorvausta ei makseta poissaolopäiviltä.

Kiertävän perhehoidon keskeytyminen

Kiertävän perhehoidon käynnin peruuntuessa asiakkaan äkillisen sairaalahoidon vuoksi tai asiakkaan perueissa kiertävän perhehoitajan käyntiä edeltävänä päivänä, maksetaan kiertävälle perhehoitajalle kolmen päivän palkkio suunniteltujen tuntien mukaan, ellei tilalle löydy uutta asiakasta. Muissa tapauksissa kiertävän perhehoitajan palkkio maksetaan harkinnan mukaan. Kiertävän perhehoitajan on ilmoitettava vastuutyöntekijälle tai perhehoito@siunsote.fi osoitteeseen peruuntuneista käynneistä viipymättä, kun hän saa tiedon peruutuksesta. Peruuntuneiden asiakaskäyntien tilalle pyritään löytämään toinen asiakas.

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakas kuolee perhekodissa

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ilman mahdollisia korotuksia 30 vuorokautta kuolinpäivää seuraavasta päivästä alkaen. Kulukorvausta maksetaan 50 % 30 vrk ajan kuolinpäivää seuraavasta päivästä alkaen. Mikäli tilalle tulee uusi ikäihminen lyhyt- tai pitkäaikaisen perhehoitoon, hoitopalkkio maksetaan hänen toimeksiantosopimuksensa mukaisesti ja tällöin edesmenneestä perhehoidon asiakkaasta maksetun palkkion sekä kulukorvauksen maksu päättyy. Jos perhehoitaja ei pysty vastaanottamaan hänelle tarjottua uutta asiakasta, tuon 30 vuorokauden aikana, hän ei menetä edesmenneestä asiakkaasta maksettavaa korvausta.

Lyhytaikaisen perhehoidon asiakas kuolee perhekodissa

Hoitopalkkio maksetaan perhehoitajalle enintään sovittuun jakson loppuun saakka lyhytaikaisen perhehoidon alimmalla palkkioluokalla kuolinpäivää seuraavasta päivästä alkaen. Kulukorvausta maksetaan 50 % 3 vrk tai enintään sovittuun jakson loppuun saakka kuolinpäivää seuraavasta päivästä alkaen. Mikäli tilalle tulee toinen ikäihminen lyhyt- tai pitkäaikaiseen perhehoitoon, hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan hänen toimeksiantosopimuksensa mukaisesti.

Sijaishoitajan hoitopalkkiot poikkeustapauksissa

Sijaishoitajan työskennellessä perhehoidossa toisen sijaishoitajan työparina, maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkiosta 50 % hoidettavasta. Jos vapaan sijaisuus jaetaan usean sijaishoitajan kesken, vaihtopäivältä (saapumis- ja lähtöpäivä) maksetaan sijaishoitajille hoitopalkkio alle 12 h mukaan, vaikka tehdyt tunnit eivät menisi sijaisten kohdalla tasan.

Siun sote pidättää oikeuden muuttaa tai päättää perhehoitajalle laaditun toimeksiantosopimuksen tilanteissa, joissa sopimus on tehty toisen perhehoitajan vapaan järjestämiseksi ja sijaistettavan perhehoitajan vapaan järjestelyt muuttuvat. Tällaisissa tilanteissa sijaishoitajalle maksetaan kolmelta ensimmäiseltä sovitulta vuorokaudelta alimman palkkioluokan mukaan, perhekodin asiakasmäärän mukaisesti.

Perhehoitajan lisävapaapäivien osalta, sijaishoitajalle maksetut hoitopalkkiot vähennetään vakinaisen perhehoitajan hoitopalkkiosta, koskien kaikkia perhehoidettavia.

Perhekodin asukkaan poissaolon vaikutus sijaishoitajan palkkioon

Perhekodin asukkaan joutuessa sairaalahoitoon sijaishoitajan perhekodissa oloaikana, maksetaan poikkeavasta tilanteesta sijaishoitajalle palkkio alimmalla lyhytaikaisen perhehoidon palkkiolla kolmelta vuorokaudelta.

Alle 12 tuntia kestävästä sijaistamisesta hoidettavaa kohti, maksetaan palkkio normaalisti koko vuorokaudelta, jos sijaisuus kestää vähintään 7 h. Kulukorvausta ei makseta.

Perhekodin ikäihmiset siirtyvät toiseen perhekotiin tai Siun soten osoittamaan yksikköön perhehoitajan vapaiden ajaksi

Vapaalla olevalle perhehoitajalle maksetaan toimeksiantosopimusten mukainen hoitopalkkio perhekodin asukkaista ja 50 % kulukorvauksesta normaalin kulukorvauksen sijaan. Perhehoidettavien siirtyessä perhekodin ulkopuolelle on sijaishoidon keston oltava yhtäjaksoisesti vähintään 5 vrk perhehoidettavan edun takia. Perhehoitajan ollessa omalla vapaalla henkilökohtaisista syistä ja hoidettava on ko. ajan muualle sijoitettuna, perhehoitajalle ei makseta ko. ajalta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta. Sijaishoidon järjestävälle perhehoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus.

Pääasiassa lyhytaikaista perhehoitoa tekevän perhehoitajan erityisetuja

Lyhytaikaista perhehoitoa tekevä perhehoitajalle, voidaan maksaa perhehoidossa olevasta asiakkaasta 20 % korotus henkilön lisääntyneestä avun- ja huolenpidon tarpeesta, jos asiakas on pitkäaikaiseen asumispalveluun paikkaa odottava asiakas. Jakson keston on oltava yli 4 vrk ja hoitopäivän kesto yli 12 h. Jos pitkäaikaiseen asumispalveluun odottava asiakas tiedetään jo hänen tullessaan olevan perhekodissa yhtäjaksoisesti yli 21 vrk/kk, perhehoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon sijaan henkilön perhekotiin saapumispäivästä alkaen pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkio luokassa 4 sekä pitkäaikaisen perhehoidettavan kulukorvaus. Jos asumispalveluun odottavan on suunniteltu olevan alle 21 vrk perhehoidossa, mutta odotusaika jatkuu sen yli, niin palkkio muuttuu pitkäaikaiseksi vasta 21 vrk ylittävältä ajalta.

Vapaan rahakorvaus koko vuodelta

Pitkäaikaista perhehoitoa tekevä perhehoitajalle maksetaan 1,25 kuukauden hoitopalkkio/hoidettava/vuosi, kun hän valitsee vuoden alussa vapaat rahakorvauksena. Rahakorvausta ei voi vaihtaa vapaaseen kesken vuoden. Vuosikorvaus vapaasta maksetaan kahdessa osassa, kesäkuussa ja joulukuussa. Perhekodin henkilömäärän nousu

huomioidaan vapaan rahakorvauksessa toimeksiantosopimuksen voimassaolon alkamiskuukaudesta alkaen. Vapaan korvaaminen rahana ei koske perhehoitajan poissaolopäiviä eikä lyhytaikaisia perhehoidettavia, vaikka perhehoidettavasta maksettaisiin pitkäaikaisen perhehoidon palkkio pidemmän perhehoitojakson takia. Perhehoitaja voi valita vapaan rahana vain erityistilanteissa, esimerkiksi jos hän palkkaa itse sijaisen ja osoittaa, miten pitää vapaansa.

Perhehoidettavan hoitopalkkioiden mahdollisia muutoksia sekä perhehoidettavan vaihtumisesta syntynyt hoitopalkkion mahdollinen eroavaisuus huomioidaan ainoastaan kesäkuussa ja joulukuussa. Rahakorvaus maksetaan tammikuun ja heinäkuun pitkäaikaisten perhehoidettavien hoitopalkkioiden mukaan. Vapaan korvaus maksetaan perhehoitajalle, jolle perhehoidettavasta maksettava hoitopalkkio on osoitettu tai perhehoitajien työskennellessä toistensa työpareina, maksetaan vapaa korvauksesta palkkio molemmille 50 %. Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidon vastuutyöntekijälle, kuka perhehoitajaa sijaistaa vapaiden aikana.

Perhehoidettavien siirtyessä toiseen perhekotiin tai perhekotiin tulevalle sijaishoitajalle, tehdään Siun sotesta toimeksiantosopimus, johon kirjataan hoitopalkkioiden maksajaksi perhehoitaja. Siun sote vakuuttaa sijaistavat perhehoitajat. Useamman perhehoitajan perhekodissa perhehoitajat voivat sijaistaa toistensa vapaat. Toimeksiantosopimukseen kirjataan perhehoitajien vapaan järjestelytapa ja perhehoitaja hoitopalkkion korvaajaksi sijaishoitajalle.

Hoitopalkkioiden ja kulukorvausten maksuaikataulu ja käytänteet

Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan perhehoidon toimeksiantosopimuksen mukaisesti eletyn kuukauden viimeinen päivä noudattaen perhehoidon toimintaohjetta. Mahdolliset muutokset tehdään seuraavan kuukauden palkkion maksun yhteydessä. Lyhytaikaisten asiakkaiden hoitopäivät ja perhehoidon sijaishoitajien toteutuneet työpäivät maksetaan läsnäolotietojen mukaisesti työn suorittamisesta seuraavan kuukauden viimeinen päivä.

Kaikkien perhehoitoa tekevien perhehoitajien on lähetettävä läsnäolotiedot Miun palveluiden kautta. Tiedot tulee palauttaa kuukauden 4. päivään mennessä tai Siun Soten erikseen ilmoittaman aikataulun mukaisesti. Tietojen myöhästyminen voi vaikuttaa palkkioiden maksun aikatauluun. Lyhytaikaista ja sijaishoitoa tekevien perhehoitajien palkkioiden maksu sekä muutosten kirjaaminen voivat myös siirtyä seuraavalle kuulle myöhästyneiden läsnäolotietojen saapumisen vuoksi.

Perhehoitajalla on velvollisuus kirjata läsnäolopäiväkirjaan pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan poissaolot. Poissaolot on ilmoitettava perhehoidon kulukorvauksen vähentämiseksi, mutta erityisesti asiakkaan asiakasmaksujen keskeyttämisen takia.

Perhehoitaja saa Siun Sotelta palkkio-otteen verkkopankkiin tai paperisena perhehoitajan niin tahtoessa. Perhehoitajalla on velvollisuus tarkistaa saamansa palkkio-ote ja ilmoittaa viipymättä kirjallisesti, perhehoito@siunsote.fi mikäli niissä on oikaistavaa. Siun Sotella on oikeus takaisinperiä virheellisesti maksettu hoitopalkkio ja kulukorvaus.

Muut erityistilanteet

Perhehoitajan osallistuminen perhehoidon vastuuhenkilön kanssa yhteisesti sovittuihin tilaisuuksiin kuten työnohjaukseen, koulutukseen tai vertaisryhmätoimintaan ei vaikuta hänelle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi.

Kahden perhehoitajan perhekoti, palkkioiden maksu ja kulukorvaus

Kahden perhehoitajan perhekodissa perhehoitajille maksetaan hoitopalkkio pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkiolla henkilön hoidettavuuden mukaisesti €/kk/hoidettava sekä kulukorvaus €/kk/hoidettava. Perhehoitajat ilmoittavat perhehoito@siunsote.fi kuinka palkkiot jakaantuvat perhehoitajien kesken (Hoitopalkkiot yhteensä 100 % ja kulukorvaus yhteensä 100 %).

Kun toinen perhehoitaja jää vapaalle tai sairastuu

Ensisijaisesti perhekotiin otetaan vapaa- ja poissaolojen ajaksi ennakkovalmennuksen käynyt sijaishoitaja, joka on perhekodin ulkopuolinen henkilö. Sijaishoitaja työskentelee paikalla olevan perhehoitajan työparina.

Jos perhehoitaja joutuu toisen vakituisen perhehoitajan poissa ollessa huolehtimaan yksin perhekodin asukkaista, koska sijaishoitajaa ei ole saatavilla, hänelle maksetaan yli 3 vrk ylittävistä yksinolopäivistä pitkäaikaisen perhehoidon palkkio henkilöiden hoitoisuuden mukaan 50 % /hoidettava/hoitopäivä.

Perhekoti, jossa perhehoitajat työskentelevät vuorotellen osan aikaa kuukaudesta

Perhehoitajien suunnitellessa perhekodin aloittamista tai muuttamista niin, että perhehoitajia on kaksi ja perhehoitajien työskentely perhekodissa tapahtuisi eri aikaisesti ja eri viikkomäärinä /kk, edellyttää aina Siun soten hyväksyntää. Näissä tilanteissa perhekodin asiakasmäärä lasketaan yhden perhehoitajan mukaan. Jo toiminnassa olevan perhekodin kanssa käydään läpi poikkeustilanteet ja sovitaan uusien toimeksiantosopimusten voimassaolon alkamisaika.

Perhehoitaja hyödyntää henkilökohtaisissa menoissa ensisijaisesti tukiverkostoaan. Toisen perhehoitajan jäädessä vapaalle tai sairastuessa, toimitaan kuten kahden perhehoitajan perhekodissa eli perhehoitaja ilmoittaa sijaistarpeesta perhehoito@siunsote.fi. ja perhekotiin pyritään hankkimaan ennakkovalmennuksen käynyt sijaishoitaja.

Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta ilman viivytystä ensisijaisesti perhehoidon puhelinpalveluun numeroon 013 330 2892 tai perhehoito@siunsote.fi. Mikäli sairauspoissaolo jatkuu yli kolme päivää, perhehoitajan on toimitettava sairauslomatodistus. Perhehoitajalta voidaan kokonaistilanne arvioiden pyytää sairauslomatodistus myös kolmelta ensimmäiseltä sairauslomapäivältä.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta, eli sairastumispäivältä ja yhdeksältä sitä lähinnä seuraavalta arkipäivältä (lauantai on arkipäivä) (sairausvakuutuslaki 8 luku 7 §). Edellytyksenä omavastuuajan palkkion maksamiselle on toimiminen yhtäjaksoisesti perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua. Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan sairauspäivärahaa Kelasta (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §). Sairauspoissaoloaika ei kerrytä vapaata sairaana olevalle perhehoitajalle. Vapaat tuolta ajalta kertyvät sijaishoitajalle erillisen vapaiden kertymisen ohjeistuksen mukaan.

Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärintodistus, jossa lääkäri suosittelee sairauslomaa. Perhehoitajan tulee sairauspäiväraahakemuksessaan selvittää, mitä perhehoitajan tehtäviä hän on estynyt hoitamasta sairauden tai vamman takia, sekä kuka tehtävät hoitaa hänen sairauslomansa aikana. Perhe voi esimerkiksi ostaa kotitaloustöihin tilapäisapua, jolla turvataan hyvän perhehoidon jatkuminen sairauslomasta huolimatta. Sairausloman pitämättömyydellä saattaa olla vaikutusta vakuutuskorvauksiin silloin, kun sairaus tai

vamma uusiutuu, eikä niiden alkuperää voida osoittaa viittaamalla sairauslomaan. Sairauspäiväraahakemuksen perhehoitaja täyttää itse tai pyytää Kelalta tarvittaessa apua. Lisätietoja: www.kela.fi.

Mikäli perhehoito jatkuu perhekodissa perhehoitajan sairausloman ajan ilman ulkopuolista sijaishoitajaa perhehoitajan puolison tai muun verkoston avulla on perhehoitaja oikeutettu saamaan sekä sairauspäivärahan, että hoitopalkkion ja kulukorvauksen. Järjestelystä sovitaan etukäteen perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa.

Sovitusti perhehoitokodissa olevat henkilöt voidaan siirtää Siun Soten asumispalveluyksikköön tai mahdollisuuksien mukaan toiseen perhekotiin. Asiakkaiden siirto vaikuttaa palkkioiden ja kulukorvausten maksamiseen perhehoitajalle. Kulukorvauksesta maksetaan normaalin sijaan 50 % (enintään 60 vrk/vuodessa) hoidettavan siirtyessä muualle hoitoon.

Pääasiassa lyhytaikaista perhehoitoa tekeväälle perhehoitajalle maksetaan sairausloman ajalta hoitopalkkio 1 + 9 päivää tai enintään perhehoidettavalle sovitettuun jakson päättymisen saakka lyhytaikaisen perhehoidon alimmalla hoitopalkkioluokalla. Kulukorvausta ei makseta, mikäli perhehoitoon ei tarvita sairaspoissaolon ajaksi järjestellä sijaishoitoa, vaan asiakkaiden perhehoidon suunnitellut jaksot on saatu peruttua. Lyhytaikaisen perhehoitajan tai hoidettavan sairastuessa tulee heidän pyrkiä sopimaan keskenään uudesta hoivajaksosta.

Perhehoitajan sairastuessa lähellä vapaiden ajankohtaa tai vapaiden jo alettua, perhehoitaja voi siirtää vapaat myöhemmäksi keskusteltuaan perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa. Kaikissa edellä mainituissa tilanteissa perhehoitaja on ilmoitusvelvollinen perhehoidon vastuutyöntekijälle ja ilmoittamatta jättäminen voi vaikuttaa sijaisen palkkioiden maksuun.

Irtisanomisajan erityishuomioita

Perhehoidon asiakkaasta maksettavan irtisanomisajanpalkkion maksu alkaa irtisanomisajan ensimmäisestä poissaolopäivästä tai päivämäärästä, jonka lääkäri tai muu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö on kirjannut asiakkaan tietoihin, ettei asiakas enää palaa perhehoitoon asumaan. Siun sote on velvollinen tiedottamaan perhehoitajaa viivytyksettä lääkärin tai muun Siun soten hoitohenkilön päätöksestä.

Jos perhekotiin tarjotaan pois lähteneen perhehoidettavan tilalle lyhyt- tai pitkäaikaiseen perhehoitoon asiakas, irtisanomisajan palkkion maksu päättyy tai keskeytyy. Palkkion maksu keskeytyy myös tilanteessa, kun pitkäaikaisen perhehoidettavan tilalle tulee uusi lyhytaikainen perhehoidettava.

6.5 PERHEHOIDOSTA AIHEUTUVAT MATKAKULUT

Perhehoitaja voi kuljettaa perhehoidossa olevaa henkilöä, mikäli asiasta on sovittu ikäihmisen ja hänen läheisensä, asiainhoitajan tai edunvalvojan kanssa kirjallisesti. Perhehoitajan saamaan kulukorvaukseen kuuluu perhehoitajan omalla autolla ajettujen tavanomaiset, asiakkaan asioihin tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut. Tavanomaisia perhehoidon arkeen kuuluvia matkoja ei korvata erikseen, vaikka hoidettava olisi perhehoitajan kyydissä. Tavanomaisina matkakuluina pidetään muun muassa kaupassa, apteekissa tai kirjastossa käyntejä.

Perhehoitajalle korvataan yksilöllisen harkinnan mukaan erityisiä matkakustannuksia, jotka eivät sisälly kulukorvaukseen. Harkinnan mukaisia matkoja voivat olla lyhytaikaisen perhehoidossa olevan henkilön kuljetukset henkilön kodin ja perhekodin välillä. Näistä matkoista sovitaan yhteisesti asiakkaan tullessa perhehoitoon ja tieto asiakkaan kyyditsemisestä kirjataan toimeksiantosopimukseen sekä perhehoidon toteuttamissuunnitelmaan. Tiedon kirjaamisesta vastaa asiakkaan omatyöntekijä.

Terveydenhuollon käynteihin liittyvät kuljetukset

Terveydenhuollon kuljetuksiin on käytettävä pääasiassa Kela-taksia, jolloin asiakas maksaa kyydistä omavastuuosuuden. Lähtö- ja paluukyyti tilataan Kela-taksin puhelinnumerosta. Asiakas saa matkakorvauksen heti taksissa. Jos taksi tilataan muulla tavoin, Kela ei korvaa matkaa. Lisätietoja www.kela.fi

Perhehoitajan kuljettaessa perhehoidettavaa terveydenhuollon palveluihin, perhehoitaja hakee korvausta Kelasta. Korvausta on haettava, vaikka se jäisi alle omavastuuosuuden, koska hakeminen kerryttää asiakkaan vuotuista omavastuuosuutta.

Sosiaalihuoltolain mukainen liikkumista tukeva palvelu

Ensisijainen asiakkaiden kyyditsemistapa on omaisten tai läheisten antama kuljetusapu. Perhehoitoa käyttävä asiakas voi hakea sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tukea, josta asiakkaalle laaditaan päätös. Perhehoidon asiakkaan omatyöntekijä ohjaa asiakasta ja omaista palvelun hakemisessa. Asiakas voi hyödyntää liikkumisen tukea myös muihin kuin perhehoidon matkoihin, mikäli päätös kattaa muitakin matkoja. Matkakustannuksia ei korvata matkoista, jotka poikkeavat päätöksestä.

7 Perhehoitajan asema

7.1 PERHEHOITAJAN OIKEUS VAPAASEEN

Ikäihmisten pitkäaikainen perhehoito on seitsemänä vuorokautena viikossa toteutettavaa huolenpitoa ja hoivaa. Vapaiden jakaminen useampaan jaksoon vuoden aikana tukee perhehoitajan hyvinvointia ja jaksamista. Perhehoitaja on itse vastuussa vapaiden pitämisestä kalenterivuoden aikana. Eriyistilanteissa vapaat voidaan harkinnan mukaan siirtää seuraavalle kalenterivuodelle tai maksaa rahana. Tästä on keskusteltava aina ensin perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa.

Perhehoitajalle kertyy vapaata seuraavasti:

1. 14 vuorokautta perhehoitajana / kalenterikuukausi → vapaata 2 vuorokautta/kk
2. ≥ 21 vuorokautta perhehoitajana / kalenterikuukausi → vapaata 3 vuorokautta/kk

Vapaiden käyttö lasketaan seuraavasti:

Kolmen ensimmäisen erillisen vapaajakson lähtö- ja paluupäivää ei lueta vapaavuorokaudeksi. Seuraavista vapaajaksoista ei lasketa vapaapäiväksi paluupäivää.

Vapaalle lähteminen suositellaan tapahtuvaksi aamupäivän aikana, jolloin myös perhehoitajan sijaisen perehdytys sen hetkiseen tilanteeseen tapahtuu.

Mikäli perhehoitaja sairastuu ennalta sovitulla vapaajaksolla, tai lähellä vapaajakson alkua, vapaa voidaan siirtää myöhemmin pidettäväksi. Vapaan siirtyminen edellyttää, että sairaus on todennettu terveydenhuollon ammattihenkilön todistuksella. Perhehoitajan on ilmoitettava sairastumisesta viimeistään seuraavana arkipäivänä perhehoidon keskukseen keskustellakseen vapaan siirrosta.

Suunnitelma vapaista

Siun sote suosittelee perhehoitajaa tekemään alustavan suunnitelman vapaista ennakkoon kalenterivuodelle. Kalenterivuoden vapaita ei voi pitää yhdellä kertaa. Perhehoitaja voi pitää halutessaan alle vuorokauden mittaisen vapaan, mutta siinäkin tapauksessa vapaata kuuluu vuorokausi. Perhehoitajan tarvitessa apua vapaiden järjestämisessä, hän sopii yhdessä perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa järjestelyistä hyvissä ajoin ennen vapaan ajankohtaa. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi perhehoidettava, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien henkilöiden osalta yhtä aikaa.

Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Irtisanomisajalta vapaita ei enää kerry, mikäli hoidettava on siirtynyt muualle ennen irtisanomisajan päättymistä. Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomaraahan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhde. Mikäli päätoimisesti pitkäaikaista perhehoitoa tekevä perhehoitaja pitää vapaata enemmän kuin hänelle kertyneet 36 vrk vuodessa, ovat nämä ylimääräiset vapaapäivät palkkiottomia lisävapaita.

Perhehoitajalle voidaan harkinnan mukaan maksaa pitämättömistä vapaista rahallinen korvaus, mikäli perhehoitajan vapaan sijaisjärjestely vaihtoehtoista mikään ei ole toteutunut. Korvaus on yhden kuukauden hoitopalkkion suuruinen/hoidettava. Korvausta pitämättömistä vapaista ei kuitenkaan makseta, jos perhehoitaja ei ole pitänyt vapaitaan sen vuoksi, että hän ei ole hyväksynyt Siun soten tarjoamia valmennuksen käyneitä sijaisia.

Sijaisjärjestelyn vaihtoehdot pitkäaikaisessa perhehoidossa:

- Toimeksiantosopimus tehdään sijaishoitajan kanssa perhehoitajan vapaiden ajaksi ja sijaishoitaja tulee perhehoitajan kotiin.
- Perhehoidossa olevat ikäihmiset menevät lyhytaikaiseen perhehoitoon toisen perhehoitajan kotiin tai muuhun Siun soten järjestämään sijaishoitopaikkaan.
- Siun sote avustaa perhehoitajaa sijaisen järjestämisessä taloudellisesti.
- Ikäihmisen läheiset vastaavat hoivasta ja huolenpidosta perhehoitajan vapaan ajan. Tältä ajalta ei muodostu asiakkaalle asiakasmaksua.

Pääasiassa lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa tekevän, kiertävän perhehoitajan tai perhehoitajan sijaisena toimivan vapaat

Vapaoikeus muodostuu toimeksiantosopimuksittain. Kiertävän perhehoitajan sekä osavuorokautista tai lyhytaikaista perhehoitoa tekevän perhehoitajan vapaat lasketaan toimeksiantosopimuksen vuorokausista, jolloin hänelle kertyy vähintään 6 tuntia yhtä vuorokautta kohti perhehoitotehtävässä. Vapaat kertyvät kuten pitkäaikaisessakin perhehoidossa eli 2 vrk, niiltä kalenterikuukausilta, kun perhehoitaja on toiminut tehtävässään vähintään 14 vuorokautta tai vapaata kertyy 3 vrk, niiltä kalenterikuukausilta, kun hän on toiminut tehtävässään vähintään 21 vuorokautta. Kertyneet vapaat maksetaan rahana.

Kiertävän perhehoitajan on itsensä huolehdittava, että säännöllisessä kokoaikaisessa kiertävän perhehoitajan tehtävässä, hänelle jää vähintään 2 vapaa vuorokautta viikossa. Perhehoitaja ei voi tehdä päällekkäisillä sopimuksilla perhehoidon tehtävää, ja siirtyä perhehoitajan sijaisuudesta kiertävän perhehoitajan tehtävään saman vuorokauden aikana.

Sijaishoitajalle vapaat kertyvät samoin kuin kiertävälle perhehoitajalle. Sijaishoitajan palkkion maksuperusteena käytetään lyhytaikaisen perhehoidon palkkiota, eli vapaa maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon alimman palkkioluokan mukaan.

Sijaishoitajan tehdessä perhehoitajalle asiointivapaata, se ei muodosta sijaiselle vapaapäiväoikeutta eikä myöskään kerrytä sitä. Asiointivapaan kesto on pääsääntöisesti 4 h viikossa.

Perhehoitajan lisävapaat

Lisävapaan myöntämisen edellytyksenä on, että perhehoidettavien hoito saadaan järjestymään ilman lisäkustannuksia perhehoitajan vapaan aikana. Perhehoitaja järjestää itselleen lisävapaan ensisijaisesti oman läheisverkostonsa avulla ja tiedottaa lisävapaasta ja sen tekijästä perhehoidon vastuutyöntekijää.

Lisävapaa ei kuluta perhehoitajan oikeutta vapaisiin, kun perhehoitaja hankkii sijaisen läheisverkostosta tai perhehoitajan vastatessa itse sijaiskuluista. Sijaishoitajalle tehdään Siun soten toimeksiantosopimus, vaikka perhehoitaja itse kustantaisi sijaiselle hoitopalkkiot.

Perhehoitajalle voidaan myöntää lisävapaata korkeintaan 7 vuorokautta kalenterivuoden aikana. Perhehoitajan on käytettävä ensin kertyneet vapaat ennen lisävapaan myöntämistä. Perhehoitaja on yhteydessä vastuutyöntekijään hyvissä ajoin, jos perhehoidettavat tarvitsevat sijaishoitopaikan. Siun sotella ei ole kuitenkaan ehdotonta velvollisuutta järjestellä sijaishoitopaikkaa, mikäli se aiheuttaa kustannuksia tai sitoo viranhaltijan työaikaa.

7.2 PERHEHOITAJAN ELÄKETURVA

Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidon vastuutyöntekijälle eläkkeelle siirtymisestä vähintään kaksi kuukautta etukäteen. Perhehoitajan muu sosiaaliturva, esimerkiksi Kelan etuudet, määräytyvät etuuden myöntäjän ehtojen ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

7.3 PERHEHOITAJAN, ASIAKKAAN SEKÄ PERHEKODIN VAKUUTUKSET

Perhehoidon järjestämisestä vastaava taho (Siun sote) vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen perhehoitajan työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoidon järjestämisestä vastaavalla taholla ei ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle henkilölle tai vakuutusta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen, ja varmistaa, että se sisältää myös perhehoidossa olevien henkilöiden vahinkovakuutuksen.

Perhehoitajan vakuuttaminen Siun Sotessa

Perhehoitajat ovat Siun soten työtapaturmavakuutuksen piirissä toimeksiantosopimuksen voimassa oloaikoina (Perhehoitolaki 263/2015, Työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015). Omavastuuta ei ole ja työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka on sattunut työntekijälle (perhehoitajalle) työssä, työntekopaikan alueella tai työntekopaikan alueen ulkopuolella, siten kuin 459/2015 työtapaturma- ja ammattitautilaissa 21–25 §:ssä säädetään. Turva kattaa työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiset korvaukset. Tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiölle tekee perhehoidon palvelukoordinaattori. Vakuutus ei kata ulkopuolisen järjestämiä tilaisuuksia, jolloin tilaisuuden järjestäjä on vastuussa asiakkaiden vakuutuksista.

Esinevahinkoja korvataan vain rajoitetusti. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvataan työtapaturman yhteydessä rikkoutuneet:

- silmälasit
- kuulokojeet
- hammasproteesit
- tukisidokset ja -liivit
- tekojäsenet, -nivelet ja -elimet

Korvaamisen edellytyksenä on, että rikkoutuminen tapahtuu korvattavan vahinkotapahtuman yhteydessä eli tapahtumasta aiheutuu vamma tai sairaus. Lisäksi vahingoittuneelle korvataan sairaanhoidon yhteydessä rikutut vaatteet. Korvaamisen edellytyksenä on, että asiasta on maininta lääkärinlausunnossa. Muita esinevahinkoja ei korvata. Siten esimerkiksi työtapaturman yhteydessä rikkoutuneita vaatteita, matkapuhelinta, pyörää tai kypärää ei korvata. Esinevahinkojen korvausta on haettava erikseen toimittamalla vakuutusyhtiölle selvitys aiheutuneista kustannuksista. Korvausta on haettava vuoden kuluessa kustannusten syntyisestä.

Siun Soten vakuutus ei kata ajomatkan aikana tapahtunutta vahinkoa tai tapaturmaa autolle eikä asiakkaalle. Perhehoitaja turvaa ajomatkinsa ottamalla autoonsa oman vakuutuksen.

8 Perhehoitajan tuki

Perhehoitajien lakisääteisiä tuen muotoja ovat: ennakkovalmennus, työnohjaus, hyvinvointi- ja terveystarkastukset, täydennyskoulutus, vapaa sekä yhteistyö perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa. Muita tuenmuotoja ovat vertaisuuteen perustuva tuki, kuten vertaistapaamiset, mentorointi ja perhehoidon alueyhdistysten järjestämä toiminta. Perhehoitajan jaksamista tukevat perhehoitajille tarjottavat tukimuodot, perhehoitoliiton palvelut, perhehoitajien välinen yhteydenpito sekä perhehoitajan lähiverkosto. Koulutuksiin osallistuminen tuo lisätietoa ja edistää perhehoitajien keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Selkeät ja yhdenvertaiset toimintatavat edesauttavat perhehoidon toteuttamista ja tukevat perhehoitajia tasapuolisesti.

Perhehoitolain mukaiseksi vastuutyöntekijäksi hyvinvointialue (Siun sote) nimeää työntekijän, joka vastaa perhehoitajan saamasta tuesta. Siun sotessa ikäihmisten perhehoidosta vastaa Arjen tukipalvelut.

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Muun yhteydenpidon lisäksi vuosittain järjestetään perhehoitajan ja vastuutyöntekijän yhteinen keskustelu, jossa arvioidaan myös yhteistyön toimivuutta ja hyödynnetään hyvän perhehoitoarjen suosituksia.

Perhehoitajan ennakkovalmennus

Perhehoitolaki edellyttää ennakkovalmennuksen käyntiä ennen asiakkaiden ohjaamista perhehoitoon. Poikkeustilanteissa perhehoitaja voi suorittaa ennakkovalmennuksen vuoden kuluessa toiminnan aloittamisesta.

Työnohjaus

Työnohjausta voidaan järjestää päätoimiselle perhehoitajille tarpeen mukaan joko yksilö- tai ryhmätyönohjauksena perhehoitajan jaksamisen ja hänen perheensä voimavarojen tukemiseksi. Työnohjauksen tarpeellisuudesta perhehoitaja neuvottelee perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa. Tuen tarpeen ollessa akuutti, perhehoitaja ohjataan oman terveysaseman palveluiden piiriin. Asiakkaiden hoitoon ja huolenpitoon liittyvissä asioissa kotihoidosta saatava tuki on ensisijainen apu.

Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset järjestetään perhehoitajan asuinkunnan terveyskeskuksessa. Tarkastukset ovat maksuttomia ja niillä tuetaan perhehoitajan hyvinvointia sekä ennaltaehkäistään ongelmia. Tarkastuksessa päähuomio on perhehoitajan jaksamisessa, tuen tarpeen tunnistamisessa ja perhehoitajan kuormittumisen riskitekijöissä. Perhehoitaja ei kuulu työterveyshuollon piiriin eikä kuntayhtymä ole velvollinen järjestämään perhehoitajille työterveyshuollon palveluja.

Perhehoitolain § 15 a mukaisesti Siun Soten tulee järjestää päätoimiselle toimeksiantosuhteiselle perhehoitajalle mahdollisuus osallistua hyvinvointi- ja terveystarkastukseen, joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei ole ansiotyössä kodin ulkopuolella. Perhehoitaja varaa itse ajan tarkastukseen. Perhehoidon vastuutyöntekijä voi myös ohjata perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen, jos perhehoitajalla ilmenee jaksamiseen tai muuten perhehoitoon vaikuttavia tekijöitä. Tarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta. Tarvittaessa perhehoitaja ohjataan jatkotutkimuksiin, hoitoon tai kuntoutukseen. Kuntayhtymän järjestämän lääkinnällisen kuntoutuksen lisäksi on mahdollista hakea esimerkiksi Kelan harkinnanvaraista kuntoutusta. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa tarkastuksen kirjaukset ovat salaisia, ja tarkastuksessa esille tulleita tietoja voidaan luovuttaa muille viranomaisille vain siinä laajuudessa kuin perhehoitaja on antanut siihen suostumuksen.

Täydennyskoulutus

Perhehoitajan tulee ylläpitää ammattitaitoaan osallistumalla perhehoitajille järjestettyihin täydennyskoulutuksiin. Päätoimisella perhehoitajilla on oikeus kahteen koulutuspäivään vuodessa, joista perhehoitajalle maksetaan palkkio. Ensisijaisesti toivotaan, että päätoimiset perhehoitajat osallistuvat vuosittain Siun Soten järjestämään täydennyskoulutukseen. Perhehoitajien on mahdollista osallistua myös Siun soten työntekijöilleen järjestämiin koulutuksiin. Koulutuksista perhehoitajat saavat tietoa perhehoidon vastuutyöntekijältä. Siun Soten järjestämään koulutukseen osallistumisen ajaksi perhehoitaja voi ottaa sijaisen, jolle Siun Sote maksaa hoitopalkkion toteutuneiden päivien/tuntien mukaisesti. Koulutuksiin osallistumisesta on sovittava etukäteen perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa.

Muualla järjestettävään koulutukseen perhehoitaja voi osallistua omakustanteisesti. Siun sote voi osallistua näiden koulutusten kustannuksiin harkinnan mukaan. Ulkoisiin koulutuksiin osallistumisesta sovitaan etukäteen perhehoidon palvelukoordinaattorin kanssa, samalla sovitaan Siun soten mahdolliset maksamat korvaukset koulutuksesta. Perhehoitajalle maksetusta korvauksesta koulutuksen osallistumismaksusta, perhehoitaja maksaa veron. Koulutuskulut voi vähentää jälkikäteen verotuksessa Verohallinnon ohjeiden mukaan.

Asiointiapu

Perhehoitajalla toivotaan olevan läheisverkostoa antamaan asiointiapua. Mikäli verkostoa ei ole, voidaan yksin toimivalle pitkäaikaista perhehoitoa tekeväälle tarjota asiointiapua. Asiointiapu on tarkoitettu esimerkiksi ruokaostosten, apteekkiasioiden tai muiden tarpeellisten asioiden hoitamiseen. Asiointiapua myönnetään pääsääntöisesti 4 tuntia viikossa. Perhehoitajalle voidaan myöntää pidennetty asiointivapaa erityistä harkintaa käyttäen tilanteissa, joissa perhehoitaja esimerkiksi asuu kaukana taajamasta. Pidennetty asiointivapaa on enintään 6 tuntia viikossa.

Käyttämättä jääneitä asiointivapaita ei voi kerryttää myöhemmin pidettäväksi, lukuun ottamatta poikkeustilanteita. Asiointivapaan käytänteistä sovitaan aina etukäteen perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa.

Kiireetön hoidon tarpeen arviointi

Perhehoitaja on ensisijaisesti yhteydessä perhehoidettavan terveydentilan arvioimiseksi alueen kotihoitoon. Kiireetön hoidon tarpeen arvio on tukemassa perhehoitajaa perhehoidossa olevan henkilön epäselvissä terveydellisissä tilanteissa. Perhehoitaja ottaa yhteyttä ensihoidon kenttäjohtajaan tilanteissa, joissa perhehoitajalla on huoli perhehoidossa olevan henkilön voinnista ja terveydellinen tilanne on epäselvä. Perhehoitaja toimii saamansa kiireettömän hoidon tarpeen arvioinnin toimintaohjeen mukaisesti ja ensihoidon kenttäjohtaja tekee tilanearvion. Tämän jälkeen kenttäjohtaja lähettää paikalle ensihoitajan tekemään hoidon tarpeen arvioinnin tai pyytää perhehoitajaa soittamaan 112. Tilanteessa, jossa päädytään hoidon tarpeen arviointiin, paikalle perhekotiin saapuu yhden hoitajan yksikkö tai ensihoitoyksikkö. Ensihoitaja toteuttaa hoidon tarpeen arvioinnin ja tarvittaessa ottaa verikokeita sekä yhteyden päivystävään lääkäriin. Ensihoitaja kirjaa tehdyt toimenpiteet ja tulokset perhehoidossa olevan asiakkaan potilastietoihin.

Vertaisuuteen perustuva perhehoitajan tuki

Vertaistuki on yksi tärkeimmistä perhehoitajien tuen muodoista. Perhehoitajille järjestetään vuosittain vertaisryhmätapaamisia muun muassa täydennyskoulutusten yhteydessä ja perhehoitopäivillä.

Perhehoitoliiton vapaaehtoiset vertaisasiantuntijat antavat perhehoitajille neuvoa ja ohjausta. Perhehoitoliiton jäsenyhdistysten jäsenille on myös saatavilla liiton internet-sivuilla oma extranet ja keskustelupalsta, jonka kautta on mahdollista saada myös vertaistukea (www.perhehoitoliitto.fi).

9 Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

9.1 ASIAKKAAN ASEMA JA OIKEUDET

Ikäihmisellä on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen, suunnitelman mukaiseen hoivaan ja huolenpitoon ja hyvään kohteluun. Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Henkilöä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Tätä määrittää laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista (980/2012) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

9.2 ASIAKASSUUNNITELMA JA PERHEHOIDON TOTEUTTAMISSUUNNITELMA

Perhehoidon asiakkaalle tehdään sosiaalihuoltolain mukainen asiakassuunnitelma ja perhehoidon toteuttamissuunnitelma. Suunnitelmien tekemisestä vastaa asiakkaan omatyöntekijä. Erityistä tukea tarvitsevalle asiakkaalle asiakassuunnitelman tekee sosiaalityöntekijä. Asiakassuunnitelman ja perhehoidon toteuttamissuunnitelman tekemiseen osallistuvat asiakas ja hänen lähiomaistensa tai läheisensä, perhehoidon omatyöntekijä, perhehoitaja sekä tarvittaessa kotihoito tai viimeisin hoitotaho.

Asiakassuunnitelman ja perhehoidon toteuttamissuunnitelman tekemiseen käytetään RAI-arviointijärjestelmää. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain 15 §: n on tehty lisäys, joka velvoittaa kunnat käyttämään iäkkään henkilön palvelutarpeiden, toimintakyvyn ja hoitoisuuden selvittämisessä ja arvioinnissa kansallista arviointi- ja seurantamittaristoa RAI-arviointijärjestelmää.

Arviointijärjestelmän avulla saadaan luotettavaa, yhdenmukaista ja vertailukelpoista tietoa asiakkaan palveluntarpeesta ja toimintakyvystä.

Asiakassuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään perhehoidon asiakkaan terveydentilan ja - tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa Sosiaalihuoltolaki 13.12.2014/1301; Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 28.12.2012/980 13§.

Asiakassuunnitelmaan liitetään erillinen suostumus tietojen luovuttamisesta eri hoitotahojen välillä sekä mahdollinen hoitotahto. Asiakkaan perhehoitoon sijoittanut työntekijä toimittaa perhehoitajalle asiakkaan hoivan ja huolenpidon kannalta oleelliset henkilöä koskevat tiedot, kuten henkilötiedot, hoivaan ja huolenpitoon vaikuttavat diagnoosit, toimintakyvyn kuvaus, ajantasainen lääkelista, lääkehoito, allergiat, ruokavalio, tarvittava seuranta (paino, laboratoriokokeet), mahdollinen elvytyskielto sekä omaisten yhteystiedot.

Perhehoidon toteuttamissuunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja keinot niiden toteuttamiseksi, sekä kuinka usein toteuttamissuunnitelmaa tarkistetaan.

9.3 LÄÄKEHOITO

Siun sotella on oikeus ja velvollisuus varmistaa, että ikäihmisen lääkehoito toteutuu perhehoidossa asianmukaisesti ja oikein. Siun sote tarjoaa perhehoitajalle asiakkaan päivittäiseen lääkehoitoon liittyvää täydennyskoulutusta sekä ohjausta. Asiakkaalla on oikeus tarpeidensa mukaiseen hoitoon ja palveluun. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön lääkehoito toteutetaan yhteistyössä sen kunnan kotihoiton kanssa, jossa perhekoti sijaitsee. Ensisijaisesti pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan lääkkeiden jakaminen toteutetaan annosjakeluna apteekissa. Annosjakelun järjestämisestä vastaa Siun sote. Lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaalla tulee olla mukana perhekotiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuina dosetteihin perhehoitojakson ajaksi. Luontaistuotteiden käytöstä on tiedotettava lääkäriä ja toimittava lääkärin ohjeiden mukaisesti.

Siun Sote kirjoittaa pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle henkilölle palvelusetelin apteekin annosjakelupalveluun, palvelu on asiakkaalle maksutonta. Palveluseteli ei kata lääkkeitä eikä itsehoitovalmisteita, vaan ne ovat asiakkaan itse kustannettava. Kotihoito avustaa perhehoitajaa apteekin annosjakeluun liittyvien sopimusten tekemisessä sekä neuvoo palvelusetelin käyttöön liittyvissä asioissa. Jos apteekin annosjakelu ei ole jostakin syystä mahdollista aloittaa perhehoidossa oleville henkilöille, lääkkeet lääkedosetteihin jakaa kotihoito tai lääkehoitokoulutuksen saanut ja osaamisensa osoittanut perhehoitaja. Kotihoito vastaa asiakkaan lääkehoidosta ja tarkistaa vähintään kerran vuodessa asiakkaan lääkityksen.

Apteekki luovuttaa perhehoidossa olevalle henkilölle kahden viikon pysyvässä käytössä olevat lääkkeet annospusseihin pakattuna. Lääkkeet on säilytettävä perhehoidossa lukollisessa lääkekaapissa. Perhehoitajan tulee huolehtia hyvästä lääkehygieniasta sekä oikeaoppisesta lääkkeiden säilytyksestä. Lääkkeitä ei saa jakaa annospusseista lääkekuppeihin. Lääkehoidossa perhehoitajaa opastaa tarvittaessa kotihoito. Asukkaalla tulee olla mahdollisuus osallistua lääkehoidon toteutukseen, kun muisti on normaali ja psyykinen hyvinvointi vakaa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan perhehoidossa olevan henkilön osallistuminen lääkehoitoon ja perhehoitajan rooli lääkehoidon toteutuksessa.

Pistoshoido sekä muu lääkehoito toteutetaan koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan, kotihoiton, tai muun terveydenhuollon henkilön toimesta. Perhehoitajaa tuetaan lääkehoidon käytäntöjen, vaikutusten ja seurannan osalta.

Lihakseen pistettävät injektiot jne. pistää kotihoito. Kotihoito käy tarvittaessa ottamassa verenhennushoitoon liittyvän kontrolliverikokeen perhekodissa, jos henkilö ei pysty yhdessä perhehoitajan kanssa käymään laboratorioissa tai yhden hoidossa olevan henkilön vienti aiheuttaa perhehoitajalle järjestelyitä muiden hoidettavien osalta.

Perhehoidossa olevan henkilön saadessa oireita lääkitykseen liittyen, perhehoitajan on oltava yhteydessä välittömästi päivystykseen tai soitettava tarpeen vaatiessa hätänumeroon 112. Tämän jälkeen tilanne käydään läpi perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa ja pohditaan, mitkä asiat johtivat tapahtumaan ja kuinka niitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Perhehoidon vastuutyöntekijän tehtävänä on tehdä lääkepoikkeamasta Haipro-ilmoitus.

9.4 ASIAKASMAKSUT

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 c §:ssä sekä laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 1201/2020, 7 c § ja 11 §.

Pitkäaikainen perhehoidon asiakasmaksu määräytyy perhehoidossa olevan henkilön maksukyvyyn mukaan ja se voi olla enintään 85 % asiakkaan nettotuloista, joita ovat kaikki veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot. Asiakasmaksu sisältää asumisen, ruuan, tarvikkeiden, hoivan ja huolenpidon sekä hoidon (ei lääkahoitokulut), eikä henkilöltä peritä päällekkäisiä maksuja muista avohoidon palveluista, kuten kotihoidosta. Sairaalahoidon, kotiloman sekä lyhytaikaisen asumisen asumispalvelussa oloajalta perhehoidon asiakasmaksu keskeytetään siten, että päällekkäisiä maksuja ei aiheudu. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Henkilön maksuosuuden määrittelyssä huomioidaan, että hänelle jää säännöllisistä kuukausituloistaan omaan käyttöön, hyvinvointialueen käytännön mukainen osuus, kuitenkin vähintään 167 € kuukaudessa vuonna 2022. Perhehoidossa olevan henkilön tuloina ei huomioida eläkkeensaajan hoitotukea.

Perhehoidossa oleva henkilö maksaa hyvinvointialueen päätöksen mukaiset palvelutavan myöntämiseen kuuluvat maksut. Tarkemmin asiakasmaksun määräytymisestä ja sen määrittämisessä huomioitavista tuloista ja vähennyksistä löytyy tietoa www.siunsote.fi.

9.5 PERHEHOIDOSSA OLEVAN ASIAKKAAN YKSITYIS- JA KÄYTTÖVARAT SEKÄ OMAISUUSLUETTELO

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen edunvalvojalleen tai omaiselleen. Perhehoitajan tulee neuvotella perhehoidossa olevan henkilön varojen käyttöä koskevista periaatteista hänen itsensä, hänen edunvalvojansa tai omaisensa kanssa. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai varojen hoitajana. Perhehoidossa olevalle henkilölle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja. Henkilön henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi terveydenhuollon menot ja parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (liput tai pääsymaksut), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä (käteinen ja kuitit tai laskutus) sovitaan henkilön, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken. Toimintatapa on kirjattava henkilön suunnitelmaan. Siun sote edellyttää, että perhehoitaja pitää perhehoidossa olevan henkilön käteisvaroista kuittikirjanpitoa, jonka henkilö itse tai hänen omaisensa tai edustajansa allekirjoituksin hyväksyy.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön perhekodissa olevasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Luettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää sitä yhdessä henkilön, hänen edunvalvojansa tai omaisensa sekä henkilölle nimetyt omatyöntekijän tai muun sovitun ammattihenkilön kanssa.

9.6 ASIAKKAAN VALITUS- JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4§). Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta- ja huolenpidosta sekä kohtelusta asiakaslain 23§:n mukainen muistutus sosiaalihuollon viranhaltijalle. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa hoivaan ja huolenpitoon tai kohteluun, hän voi pyytää oman kotikuntansa sosiaali- ja potilasasiamiestä toimimaan sovittelijana, joka seuraa sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksia ja asemaa. Henkilöä on neuvottava muistutuksen tekemisessä. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätöksiin sekä kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille. Perhehoitajalla on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan asiakkaan sosiaalihuollon toteutumiseen liittyvistä epäkohdista (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 48§).

Epäselvissä tilanteissa suositellaan otettavan yhteyttä joko perhehoidon myöntäneeseen viranhaltijaan tai perhehoidon vastuutyöntekijään, jotta asiaan voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

9.7 PERHEHOIDOSSA OLEVAN HENKILÖN SAATTOHOITO JA KUOLEMA

Siun sote toimittaa perhehoitajalle tiedon perhehoidossa olevan henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii kaikissa tilanteissa.

Kotisaattohoitoa voidaan järjestää perhehoidossa, mikäli se on perhehoidon asiakkaan hoidon kannalta tarkoituksenmukaista ja sopii kaikille asianosaisille sen jälkeen, kun lääkäri on päättänyt saattohoidosta. Kotisaattohoito edellyttää tiivistä yhteistyötä kotihoitoon, terveydenhuollon, perhehoitajan, asiakkaan ja asiakkaan lähiomaisten kanssa. Tarvittaessa perhehoitajalle järjestetään lisätuki (toinen perhehoitaja) perhehoidon asiakkaan saattohoidon ajaksi. Kotihoito antaa perhehoitajalle kirjalliset ohjeet ja puhelinnumerot, joissa huomioidaan saattohoidossa olevan henkilön loppuvaiheen hoito ja kuolemaan varautuminen sekä tilanteessa toimiminen. Kotisaattohoito voi muuttua sairaalahoidoksi, kun henkilön vointi sitä vaatii tai perhehoitaja kokee sen kotisaattohoitoa paremmaksi vaihtoehdoksi.

Mikäli perhehoidossa oleva henkilö kuolee, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti. Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiakkaan kuolemasta ilman viivettä omaisille sekä perhehoidon vastuutyöntekijälle tai asiakkaan omahoitajalle. Perhehoidon vastuutyöntekijä sopii omaisten kanssa käytännön järjestelyistä.

Tarvittaessa perhehoitajalle järjestetään perhehoidossa olevan henkilön kuoleman jälkeen tukea. Perhehoidossa suositellaan järjestettäväksi muisteluhetki tai hartaus yhteistyössä muiden asukkaiden, omaisten, seurakunnan tai muun toimijan kanssa.

10 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan sekä hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön. Perhehoitajan vastuisiin kuuluu hyvän ja suunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen sekä perhehoidossa olevan henkilön aseman turvaaminen perheenjäsenenä. Perhehoitajan odotetaan sitoutuvan toimimaan yhteistyössä

sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä ikäihmisen läheisten kanssa sekä ilmoittamaan perhehoitajaa, hoidettavaa ja perhekotia koskevista muutoksista.

10.1 TIETOJENSAANTIOIKEUS JA TIETOJEN SÄILYTYS

Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot tulee säilyttää asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä Siun soten kotihoitoon tai perhehoitoon, josta ne arkistoidaan tai hävitetään asiakirjaohjeistuksen mukaisesti.

10.2 SALASSAPITO- JA VAITIOLOVELVOLLISUUS

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §) eli perhehoitaja ei saa ilmaista perhehoidossa olevaa henkilöä koskevia salassa pidettäviä tietoja sivullisille myöskään siltä osin kuin ne koskevat muita kuin häntä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi antaa tietoa sivullisille asiakkaan omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja.

Salassa pidettäviä tietoja ovat mm. tiedot varallisuudesta tai taloudellista asemasta, tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai kuntoutuksen palveluista, tiedot seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta, tiedot poliittisesta vakaumuksesta tai elintavoista, tiedot osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin, tiedot perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista tai muut asiakkaan yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset asiat. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812, sekä Tietosuojalaki 1050/2018 sisältää tarkemmat säädökset salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta.

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevat säädökset koskevat myös perhehoitajan kodissa sijaisena toimivaa sekä asiakkaan kotona toimivaa kiertävää perhehoitajaa. Siun soten kaikki perhehoitajat allekirjoittavat salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevan lomakkeen.

10.3 PERHEHOITAJAN OIKEUDET JA ILMOITTAMISVELVOLLISUUDET

Perhehoitajalla on oikeus:

- toimeksiantosopimuksessa sovittaviin asioihin
- saada perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä hoivan ja huolenpidon toteuttamiseksi
- peruseläketurvaan
- tapaturmavakuutukseen
- kuulluksi tulemiseen perhehoitoon liittyvissä asioissa
- saada tukea ja ohjausta
- Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhehoidon vastuutyöntekijälle:
- perhehoidossa oleviin asiakkaisiin liittyvistä perhehoitoon vaikuttavista toimintakyvyn ja/tai terveydentilan muutoksista
- suunnitelmista ottaa lisää asiakkaita perhehoitoon toiselta sijoittajalta
- asiakasmäärän muutoksesta
- elämäntilanteen muutoksista; sairastuminen, muut esteet toimia perhehoitajana

- perhesuhteiden muutoksista
- perhekodissa tapahtuvista muutoksista (esim. remontti, kotieläimet)
- ulkomaanmatkoista perhehoidossa olevan henkilön kanssa (sovittava perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa etukäteen)
- muista perhehoitajana toimimiseen vaikuttavista asioista
- sattuneista tapaturmista, lääkehoitoon liittyvistä virheistä, väkivallasta ja pakkotoimenpiteistä (ilmoitettava aina myös kirjallisena) - perhehoidon vastuuhenkilö tekee näistä Haipro -ilmoituksen, joka käsitellään yhdessä perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa

11 Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet

Hyvinvointialueen oikeudet:

- hyväksyä/hylätä perhehoitaja ja perhekoti
- tehdä päätös henkilön perhehoitopaikasta
- määrittää perhehoitokodin asiakasmäärä
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista
- laatia ja päivittää perhehoidon toimintaohjetta

Hyvinvointialueen velvollisuudet:

- järjestää asiakkaalle palvelutarpeen mukaista hoitoa
- tehdä toimeksiantosopimus
- antaa perhehoitajalle perhehoidossa olevan henkilöhoivan ja huolenpidon toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot
- järjestää perhehoitajalle perhehoitolain mukainen tuki
- nimetä vastuutyöntekijä perhehoitajalle ja tehdä yhteistyötä perhehoitajan kanssa
- järjestää perhehoitoon sijoitetun asiakkaan tarvitsemat palvelut
- arvioida hoitoa yhdessä perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa

12 Perhehoidon valvonta

Perhehoidon valvontaa ovat ennakollinen valvonta ja toiminnan aikainen valvonta. Ennakollinen valvonta mahdollistaa laadukkaan perhehoidon toteuttamisen ja roolien sekä vastuiden selkeyttämisen. Ennakollinen ja toiminnan aikainen valvonta ovat muun muassa perhehoitajan saamaa neuvontaa, ohjausta ja tukea. Toiminnan aikainen valvonta on suunnitelmallista tai reaktiivista valvontaa. Suunnitelmallinen valvonta pitää sisällään muun muassa säännöllisen yhteydenpidon ja käynnit perhekodeissa. Reaktiivinen valvonta on epäkohtailmoitusten johdosta tehtävää valvontaa. Epäkohtaan puuttuva valvonta mahdollistaa moniammatillisen ja reaaliaikaisen toiminnan. Kaikki valvonnan muodot palvelevat perhehoidossa olevaa henkilöä, perhehoitajaa ja mahdollistavat laadukkaan perhehoidon.

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta kuntayhtymän ja perhehoitajan välinen yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Siun soten perhehoidon vastuutyöntekijä tekee muistion käynnistään perhekodissa. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon ennakoivaa valvontaa ovat perhehoitajalle annettu neuvonta, ohjaus ja tuki sekä perhehoidon seuraaminen ja perhehoidolle asetettujen tavoitteiden arviointi yhteistyössä perhehoitajan kanssa. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa (STM 2017:25 Perhehoitolain toimeenpanon tuki).

Perhehoidon järjestäjä vastaa perhehoidon toteutumisen seurannasta ja valvoo sen laatua osana omavalvontaa. Toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan julkisen sektorin itsensä tuottamiin palveluihin, joten perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011).

Kuntayhtymän tehtävänä on valvoa, että sijoitus toteutuu lain mukaisesti ja asiakas saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon asiakas on sijoitettu. Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.

Asiakkaan oikeuden toteutumista hyvään, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaiseen perhehoitoon ja kohteluun seurataan säännöllisesti. Perhehoidossa olevilta asiakkailta sekä heidän läheisiltään kerätään kirjallisesti palautetta. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä sosiaali- ja terveystalvueluista 980/2012).

Epäkohtaan puuttuvassa valvonnassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin, tarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Jos perhekoti tai siinä annettu hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielimen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

“Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään” (Perhehoitolaki 22 §).